

O. HIERONIM WYCZAWSKI OFM

Kronika Wydziału Teologicznego U. J. za lata akademickie 1945 — 1952/53

W sprawozdaniu z działalności Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, ogłoszonym drukiem w lutym 1947 r., pisał ówczesny dziekan Wydziału ks. prof. Jan Krzemieniecki następująco: „Wydział Teologiczny U. J. w tych historycznych chwilach nie zapomniał o swoim posłannictwie w polskim społeczeństwie. Jako najstarszy Wydział Teologiczny w Polsce pamięta wiele, przeszedł wiele, miał swoje zwyczki i zniżki jak każda wielowiekowa instytucja w społeczeństwie ludzkim, ale zawsze był z narodem zrosnięty, z nim i dla niego pracował“¹. To samo da się powiedzieć i dziś, gdy patrzymy na jego powojenną działalność z dalszej perspektywy i na dłuższy okres, na lata akademickie 1945 — 1952/53.

1. Ofiary wojny. Wojna znacznie przerzedziła szeregi grona nauczającego Wydziału. 17 grudnia 1939 r. zmarł ks. Tadeusz Gromnicki, honorowy prof. prawa kan. i były rektor U. J. We wrześniu 1940 r. zmarł w obozie w Oświęcimiu ks. dr Marian Morawski TJ, zastępca prof. dogmatyki szczegółowej. W początkach roku 1943 nieszczęśliwy wypadek pozbawił życia o. dr Atanazego Fica OP, docenta studium biblijnego St. T. Dnia 14 kwietnia 1944 r. umarł ks. dr Franciszek Śmidoda CM, docent historii Kościoła w Polsce. W tymże roku 2 czerwca umarł ks. dr Władysław Grzelak, prof. apologetyki. W sierpniowym powstaniu warszawskim zginęli: ks. Józef Archutowski, prof. studium biblijnego St. T., ks. dr Jan Salamucha, prof. filozofii chrześc. i ks. dr Jan Mazerski TS, lektor (w trakcie habilitacji²).

W październiku 1939 r. wszyscy profesorowie Wydziału z małym tylko wyjątkiem zostali wywiezieni przez hitlerowców wraz z profe-

¹ Uniwersytet Jagielloński w służbie społecznej. Okres powojenny 1945—1946. Kraków 1947, s. 15.

² Ks. T. Glemma, Zmarli podczas wojny profesorowie, docenci i wykładowcy Wydziału Teologicznego. Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego za okres wojny 1939—1945 oraz za rok akad. 1945. Kraków 1946, s. 47—50.

sorami innych Wydziałów U. J. do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen, skąd pod naciskiem oburzającej opinii uniwersytetów całego świata zostali zwolnieni po 4 miesiącach. Wielu wszakże wróciło z nadwężonym zdrowiem.

2. **Profesorowie i wykładowcy.** Po uwolnieniu Krakowa przez wojska radzieckie i wznowieniu działalności na Uniwersytecie Jagiellońskim wszyscy pozostali przy życiu profesorowie i wykładowcy Wydziału Teologicznego stanęli odrazu do pracy, rozpoczynając normalne wykłady już od 1 lutego 1945 r. Powołano też na miejsce zmarłych profesorów nowe siły.

Dziekanem Wydziału w r. akad. 1939/45 był ks. prof. Glemma. W latach 1945/46 i 1946/47 urząd dziekana piastował ks. prof. J. Krzemieniecki, w latach 1947/48, 1948/49, 1949/50 i 1950/51 ks. prof. A. Klawek i w latach 1951/52 i 1952/53 ks. prof. T. Kruszyński.

Powojenny skład grona nauczającego przedstawiał się następująco:

Ks. dr Maciej Sieniatycki, emer. prof. teologii dogmat., czterokrotny dziekan Wydziału i b. rektor U. J., prałat dom. J. Św. (w stanie spocz.).

Ks. dr Antoni Bystrzonowski, prof. zw. teologii pastoralnej, pięciokrotny dziekan Wydziału, prałat dom. J. Św., kanonik Kapituły Krak.

Ks. dr Józef Kaczmarczyk, prof. zw. studium bibl. N. T., czterokrotny dziekan Wydziału, tajny szambelan pap., kanonik Kapituły Krak.

Ks. dr Konstanty Michalski CM, prof. zw. filozofii chrześc., czterokrotny dziekan Wydziału, b. rektor U. J., czł. czynny P. A. U., czł. Pap. Akademii św. Tomasza.

J. E. Ks. Biskup dr Michał Godlewski, prof. zw. historii Kościoła Powszechnego, czł. koresp. P. A. U.

Ks. dr Aleksy Klawek, prof. zw. studium bilijnego St. T., b. prof. i prorektor U. J. K., współpracownik Kom. Orient. P. A. U.

Ks. dr Władysław Wicher, prof. zw. teologii moralnej, dwukrotny dziekan Wydziału.

Ks. dr Tadeusz Glemma, prof. zw. historii Kościoła w Polsce, dziekan Wydziału w l. 1939—1945, współprac. Kom. Hist. P. A. U.

Ks. dr Jan Krzemieniecki, prof. zw. prawa kanonicznego.

Ks. dr Ignacy Różycki, docent i zast. prof. dogmatyki szczegółowej.

Ks. dr Marian Michalski, docent i zast. prof. teologii fundament.

Ks. dr Eugeniusz Florkowski, zast. prof. historii dogmatów i patrologii.

Ks. dr Kazimierz Klósak, zast. prof. filozofii chrześcijańskiej.

Ks. dr Tadeusz Kruszyński, doc. etat. historii sztuki kościelnej, współprac. Kom. Hist. Sztuki P. A. U.

Ks. dr Eugeniusz Król, doc. etat. nauk pomocniczych studium bilijnego N. T.

Ks. dr Andrzej Mytkowicz, emer. prof. U. J. K., wykładowca etyki społecznej.

Ks. dr Józef Rychlicki, wykładowca katechetyki.

Przedwojennych docentów było 9-ciu: Ks. Andrzej Krzesiński (filozofia chrześc.), ks. Alfons Bielenin (języki wschodnie), ks. Tadeusz Kruszyński (historia sztuki kośc.), ks. Kazimierz Kowalski (filozofia chrześc.), ks. Józef Jelito (St. Test.), o. Inocenty Bocheński OP (filozofia chrześc.), ks. Stanisław Huet (teologia pastoralna), ks. Eugeniusz Król (N. Test.), ks. Julian Piskorz (teol. pastoralna).

W latach następnych zaszły pewne zmiany na niektórych katedrach. Księża profesorowie A. Bystrzonowski, J. Kaczmarczyk (zmarły 14. VII. 1951) i bp M. Godlewski przeszli w r. 1948 w stan spoczynku. Wobec tego wykłady teologii pastoralnej objął po ks. Bystrzonowskim ks. dr H. Bednorz, a po nim ks. dr J. Groblicki. Na miejsce ks. Kaczmarczyka powołano ks. dr P. Stacha, b. prof. i prorektora U. J. K., prałata dom. J. Św. w charakterze prof. kontraktowego. Wykłady historii Kościoła powsz. po ks. bpie Godlewskim objął jako zast. profesora ks. doc. dr T. Długosz.

W r. 1947 zmarł ks. Konstanty Michalski, jego katedrę powierzono zastępczo ks. doc. dr Al. Usowiczowi CM.

Dnia 4 lutego 1949 zmarł emer. prof. ks. Maciej Sieniatycki.

W r. 1947 przestał wykładać na Wydziale wskutek słabego zdrowia ks. Andrzej Mytkowicz, wykłady etyki społecznej zlecono po nim ks. dr Janowi Piwowarczykowi, później ks. dr Bolesławowi Kominkowi, wreszcie ks. dr Andrzejowi Bardeckiemu. W rok później też na skutek złego stanu zdrowia zaprzestał wykładać ks. J. Rychlicki († 1951), wykłady zlecone z katechetyki objął po nim ks. dr J. Rozwadowski.

Medycynę pastoralną wykładali w latach 1945—1952/53 kolejno prof. dr Leon Tochowicz, dr Marian Kusiak i dr Adam Kramarzyński.

Wprowadzono na Wydziale w omawianym okresie wykłady śpiewu gregoriańskiego, które zlecono prof. Bronisławowi Rutkowskiemu i wykłady liturgiki, które prowadził do r. 1951/52 o. dr Jan Wierusz-Kowalski OSB i wykłady z teologii ascetycznej, które zlecono ks. dr Stanisławowi Smoleńskiemu.

3 Asystenci. W latach 1945 — 1946/47 asystentami Wydziału byli: XX. P. Bober, E. Gliński OP, H. Wyczawski OFM, J. Rozwadowski, K. Wojtyła, J. Jurczyk.

Od r. 1947/48 do półrocza 1950/51 posady asystentów zajmowali: ks. dr Piotr Bober, ks. dr Julian Groblicki, o. dr Hieronim Wyczawski OFM, ks. dr Józef Rozwadowski, ks. dr Władysław Smereka i ks. dr Stanisław Grzybek. Od półrocza 1950/51 — 1952/53 było 4 starszych asystentów: XX. Bober, Wyczawski, Groblicki, Smereka.

Wszyscy asystenci poza pracą administracyjną w powierzonych im zakładach prowadzili zakładowe biblioteki, przepisane konsultacje ze studentami i wykłady: ks. Bober lektorat j. łacińskiego i wykłady kwestii wybranych z prawa kan., ks. Groblicki lektorat j. łacińskiego

i wykłady z teologii pastoralnej, o. Wyczawski lektoraty j. łacińskiego i greckiego oraz proseminarium historii kościelnej, ks. Rozwadowski wykłady katechetyki, ks. Smereka lektorat j. greckiego i hebrajskiego oraz wykłady z archeologii biblijnej, ks. Grzybek lektoraty j. greckiego i hebrajskiego.

4. **Pracownicy administracyjni.** Funkcje kierownika sekretariatu przy Wydziale Teologicznym pełniła w latach 1945 — 1952/53 Eugenia Mąka. Woźnym Wydziału w tychże latach był Franciszek Kucia.

5. **Prace naukowe członków Wydziału.** Wszyscy członkowie Wydziału ogłosili drukiem w omawianym okresie szereg prac naukowych, bądź jako osobne publikacje³, bądź jako artykuły po czasopismach. Z braku miejsca nie można podać pełnego wykazu ogłoszonych przez Wydział prac.

Ponadto prowadził Wydział trzy własne wydawnictwa, a mianowicie: 1) Rozprawy Wydziału Teologicznego U. J. — w okresie powojennym wyszły cztery rozprawy (XX. Różyckiego, M. Michalskiego, Florkowskiego i Rechowicza). 2) Kwartalnik „Polonia Sacra“ — ukazało się do r. 1952 pięć roczników; redaktorem był ks. prof. W. Wicher, sekretarzem naukowym Redakcji ks. K. Kłósak, a później o. H. Wyczawski. 3) Dwumiesięcznik „Ruch Biblijny i Liturgiczny“ — wyszło dotąd również pięć roczników; redaktorem był ks. prof. Klawek, naukowym sekretarzem Redakcji ks. Wł. Smereka.

W r. 1948 urządził Wydział obchód jubileuszowy 550-lecia swego istnienia, połączony ze zjazdem Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Sprawozdanie z jubileuszowych uroczystości zostało ogłoszone w Polonia Sacra (r. I, s. 195 — 384). Drugą uroczystością jubileuszową, urządzoną przez Wydział w r. 1950, poświęcono uczczeniu 450-lecia śmierci największego polskiego biblisty ks. Jakuba Wujka. Sprawozdanie z tego obchodu wydrukowano w „Ruchu Biblijnym i Liturg“.

Dwóch profesorów Wydziału zostało w sprawozdawczym okresie członkami b. P. A. U., ks. A. Klawek i ks. T. Glemma, a ks. K. Kłósak został powołany na współpracownika Kom. Filozof. P. A. U.

6. **Godności, odznaczenia, urzędy członków Wydziału.** Ks. Biskup M. Godlewski, emer. profesor został zamianowany w r. 1949 z okazji jubileuszu kapłaństwa tyt. arcybiskupem. Ks. K. Kowalski, docent i ks. H. Bednorz, wykładowca zostali biskupami.

Ks. Prof. Wicher otrzymał po śmierci ks. Kaczmarczyka kanonię w Kapitulie Krakowskiej z prezenty Uniwersytetu. Ks. doc. Kruszyński został honorowym kanonikiem Kapituły Wrocławskiej, docenci ks. Jelito i ks. Piskorz zostali gremialnymi kanonikami, pierwszy w Kapitulie Śląskiej, drugi w Kapitulie Tarnowskiej.

³ Ważniejsze tytuły publikacji ogłaszała Redakcja „Polonia Sacra“ na okładce swego czasopisma.

Księża Profesorowie: Wicher, Glemma, Krzemieniecki, Michalski, Florkowski otrzymali godność szambelanów pap.

Ks. doc. Kruszyński otrzymał kilka odznaczeń państwowych.

Po utworzeniu w Krakowie w r. 1947 Kościelnego Trybunału III Instancji ks. prof. Krzemieniecki został mianowany oficjałem, ks. prof. Wicher i ks. prof. Glemma sędziami, a ks. dr Bober obrońcą węzła małż. tegoż trybunału.

Natomiast w krakowskim Sądzie Metropolitalnym ks. dr Groblicki pracował w omawianym okresie jako obrońca węzła małż., a o. Wyczawski jako sędzia. Ks. J. Rozwadowski został referentem Kurii Metropolitalnej, a ks. Kruszyński od dawna sprawuje urząd archidiecezjalnego konserwatora.

7. Nowe habilitacje. W trosce o przygotowanie nowych kadr naukowych dokonano na Wydziale w omawianym okresie szeregu habilitacji.

Ks. dr Ignacy Różycki habilitował się z zakresu teologii dogmatycznej.

Ks. dr Marian Michalski z zakresu teologii fundamentalnej.

Ks. dr Stanisław Łach z zakresu nauk biblijnych St. T.

Ks. dr Aleksander Usowicz CM z zakresu filozofii chrześcijańskiej.

Ks. dr Antoni Korcik z zakresu filozofii chrześcijańskiej.

Ks. dr Eugeniusz Florkowski z zakresu historii dogmatów i patrologii.

Ks. dr Marian Rechowicz z zakresu historii Kościoła w Polsce.

Ks. dr Piotr Bober z zakresu prawa kanonicznego.

O. dr Hieronim Wyczawski OFM z zakresu historii Kościoła w Polsce.

Habilitacje ks. dr Kłósaka, ks. dr Smereki, ks. dr Grzybka i ks. dr Wojtyły są w toku.

8. Organizacja studiów na Wydziale. Studium na Wydziale Teologicznym U. J. trwa lat 5. Studenci zdają dwa razy w roku egzaminy, których pomyślny wynik jest warunkiem przyjęcia na rok wyższy.

Kierunek studiów jest podwójny, naukowy i duszpasterski. Profesorowie i wykładowcy przechodzą w wykładach kompletny kurs nauk, ustalonych dla Wydziałów i Seminariów duchownych, aby przygotować należycie młodzież do przyszłej pracy duszpasterskiej. Poza tym w miarę możliwości prowadzi się też wykłady monograficzne w celu naukowego wyszkolenia studentów. Zadaniom naukowego przygotowania kleryków służą też seminaria, prowadzone przez kierowników wszystkich katedr w wymiarze dwóch godzin tygodniowo. Każdy student obowiązany jest uczęszczać na jakieś dowolnie obrane seminarium. Przy niektórych katedrach (historia Kościoła, nauki biblijne) prowadzi się seminaria dwustopniowe, dla początkujących i zaawansowanych (doktorantów). Przy każdej katedrze istnieje biblioteka, zaopatrzona w dzieła specjalne z danej dyscypliny. Biblioteki zakładowe Wydziału liczą łącznie 17.987

woluminów. Biblioteki dostępne są dla profesorów i studentów Wydziału i dla wszystkich, pracujących naukowo.

Program wykładów jest naogół stały. Dla przykładu podaje się spis wykładów na rok akad. 1949/50.

- Rok I. Filozofia chrześcijańska — 5 godzin tygodniowo
 Historia filozofii — 2
 Historia Kościoła Powszechnego — 5
 Wstęp ogólny do Pisma św. — 2
 Archeologia biblijna — 1
 Język grecki — 2
 Język łaciński — 2
 Język hebrajski — 2
 Wstęp do teologii — 1
- Rok II. Filozofia chrześcijańska — 4 godziny tygodniowo
 Historia filozofii — 2
 Historia Kościoła w Polsce — 5
 Nauki biblijne St. Test. — 3
 Teologia fundamentalna — 5
 Teologia moralna — 3
 Patrologia — 2
 Język łaciński — 2
- Rok III. Nauki biblijne N. Test. — 5 godzin tygodniowo
 Nauki biblijne St. Test. — 3
 Teologia dogmatyczna — 5
 Historia dogmatów — 1
 Teologia moralna — 3
 Prawo kanoniczne — 1
 Sztuka kościelna — 2
 Śpiew kościelny — 2
 Pedagogika — 1
- Rok IV. Nauki biblijne N. Test. — 3 godziny tygodniowo
 Teologia dogmatyczna — 7
 Teologia moralna — 3
 Prawo kanoniczne — 4
 Liturgika — 2
- Rok V. Teologia dogmatyczna — 3 godziny tygodniowo
 Prawo kanoniczne — 4
 Teologia moralna — 2
 Teologia pastoralna z homiletyką — 5
 Katechetyka — 3
 Etyka społeczna — 2
 Sztuka kościelna — 2
 Medycyna pastoralna — 2

9. **Studenci.** Wydział Teologiczny U. J. kształcił kleryków z trzech diecezji: krakowskiej, śląskiej i częstochowskiej, poza tym ze zgromadzeń zakonnych: kanoników regularnych lateraneńskich, zmartwychwstańców, salwatorianów, saletynów, michalitów. Przejściowo w pierwszych latach po wojnie studiowali na Wydziale klerycy z archidiecezji wrocławskiej i z Opola, tudzież z zakonu cystersów i reformatów. Sporadycznie trafiają się co roku na Wydziale studenci i z innych diecezji i zakonów.

Statystyka studentów w omawianym okresie przedstawiała się następująco:

Rok akad. 1945	— 114 studentów
1945/46	— 207
1946/47	— 269
1947/48	— 347
1948/49	— 441
1949/50	— 478
1950/51	— 476
1951/52	— 456
1952/53	— 389

10. **Stopnie naukowe.** Jak na wszystkich innych Wydziałach uniwersytetów państwowych w Polsce, tak i na Wydziale Teologicznym U. J. istniały w omawianym okresie dwa stopnie akademickie, magisterium i doktorat. Magisterium stanowiło dowód ukończenia studiów uniwersyteckich.

Uzyskanie przez studenta stopnia magistra teologii było uwarunkowane: ukończeniem pełnego kursu studium teologii, zdaniem wszystkich przepisanych egzaminów, przyjęciem przez Radę Wydziału przedstawionej pracy magisterskiej. Rada Wydziału mogła uznać i w poszczególnych wypadkach uznawała studia odbyte w innym Zakładzie Teologicznym za równorzędne studiom uniwersyteckim. Na podstawie takiej uchwały mógł zdobyć magisterium również absolwent innego Zakładu. W takich jednak wypadkach poddawany był egzaminowi z przedmiotu, z którego była pisana praca. Temat pracy magisterskiej mógł być obrany z któregokolwiek przedmiotu, wykładanego na Wydziale. Student miał w niej wykazać, że posiada znajomość metody naukowej i opanował należycie przedmiot pracy.

Wobec dobrze funkcjonujących na Wydziale seminariów i zakładowych bibliotek studenci bardzo licznie zyskiwali magisteria.

Po wprowadzeniu nowej ustawy o stopniach uniwersyteckich magisteria zostały na wszystkich Wydziałach bez zmian.

Aby uzyskać stopień doktora teologii kandydat musiał: przedstawić dyplom magistra teologii, uzyskać przyjęcie przez Radę Wydziału rozprawy doktorskiej, odbyć z wynikiem pozytywnym dwa rygoroza.

Temat pracy doktorskiej mógł być wybrany z jednej z następujących

grup: 1) filozoficzno-dogmatycznej, 2) biblijnej, 3) historyczno-kanonicznej, 4) moralno-pastoralnej.

Kandydat miał w pracy wykazać nie tylko znajomość metody naukowej i opanowanie przedstawianego przedmiotu, ale przez samodzielne badania posunąć naprzód dotychczasowy stan wiedzy w danym przedmiocie. Po przyjęciu przez Radę Wydziału rozprawy na podstawie opinii dwóch referentów kandydat składał rygorozą: główne i poboczne. Egzamin główny obejmował grupę, z zakresu której była pisana rozprawa. Kandydat winien tu wykazać opanowanie całego materiału, a w swoim przedmiocie (z którego pisał pracę) specjalne pogłębienie. Egzamin poboczny obejmował grupę filozoficzno-dogmatyczną. Jeżeli jednak kandydat pisał rozprawę i odbył główne rygorozum z tej grupy, wówczas do egzaminu pobocznego wyznaczała Rada Wydziału przedmioty z którejś innej grupy.

Po zdaniu rygorozów kandydat bywał promowany na doktora teologii starym zwyczajem Uniwersytetu Jagiellońskiego i wpisywany do albumu doktorów Uniwersytetu.

W sprawozdawczym okresie lat akad. 1945 — 1952/53 nadano na Wydziale ponad 100 doktoratów. Tak duża liczba nadanych stopni tłumaczy się z jednej strony zawieszeniem działalności Wydziału podczas okupacji hitlerowskiej, z drugiej zaś strony wzmożonym pędem do wiedzy u młodego pokolenia księży.

Z wejściem w życie nowej ustawy o stopniach akademickich Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego pozostawiło na obu państwowych Wydziałach Teologicznych, krakowskim i warszawskim doktoraty starego typu.
